

Konstytucja Republiki Litewskiej

Lietuvos Respublikos Konstitucija

**Konstytucja Republiki Litewskiej
przyjęta przez obywateli Republiki Litewskiej
w referendum przeprowadzonym w dniu 25 października 1992 r.**

Tłumaczenie: Henryk Wisner

Podstawę tłumaczenia stanowił tekst w języku litewskim *Lietuvos Respublikos Konstitucija: Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. Referendumą* wydany w 1993 r. przez Lietuvos Respublikos Seimo Leidyklą. Niniejszy przekład uwzględnia zmiany wprowadzone w latach 1996–2006, zamieszczone na stronie internetowej parlamentu litewskiego <www.lrs.lt>.

Ostatnia zmiana z dnia 25 kwietnia 2006 r.

Spis treści

Rozdział I. Państwo Litewskie	421
Rozdział II. Człowiek i państwo	422
Rozdział III. Społeczeństwo i państwo	424
Rozdział IV. Gospodarka narodowa i praca	425
Rozdział V. Seimas	426
Rozdział VI. Prezydent Republiki	429
Rozdział VII. Rząd Republiki Litewskiej	432
Rozdział VIII. Sąd Konstytucyjny	433
Rozdział IX. Sąd	434
Rozdział X. Samorząd terytorialny i zarządzanie	436
Rozdział XI. Finanse i budżet państwa	436
Rozdział XII. Kontrola państwowa	437
Rozdział XIII. Polityka zagraniczna i obrona państwa	437
Rozdział XIV. Zmiana Konstytucji	439
Postanowienia końcowe	439
Ustawa konstytucyjna Republiki Litewskiej. O Państwie Litewskim	440
Akt konstytucyjny Republiki Litewskiej. O nieprzystępowaniu Republiki Litewskiej do postradzieckich związków wschodnich	440
Ustawa Republiki Litewskiej. O trybie wejścia w życie Konstytucji Republiki Litewskiej	441
Akt konstytucyjny Republiki Litewskiej z dnia 13 lipca 2004 r. O członkostwie Republiki Litewskiej w Unii Europejskiej	441

*Naród Litwinów,
– który przed wiekami stworzył Państwo Litewskie,
– uczynił jego prawnym fundamentem Statuty
Litewskie i Konstytucje Republiki Litewskiej,
– uporczywie bronił przez stulecia swej wolności
i niepodległości,
– zachowywał ducha narodowego, język ojczysty,
pismo oraz zwyczaje,
– wcielając w życie przyrodzone prawo człowieka
i Narodu do życia w wolności, do tworzenia na ziemi
ojców i praojców – niepodległym Państwie Litewskim
– pielęgnując zgodę narodową na ziemiach Litwy,
– dążąc do stworzenia otwartego, sprawiedliwego,
żyjącego w zgodzie społeczeństwa obywatelskiego
i państwa prawa,
wolą obywateli odrodzonego Państwa Litewskiego
przyjmuje i ogłasza niniejszą
KONSTYTUCJĘ*

Rozdział I Państwo Litewskie

Artykuł 1

Państwo Litewskie jest niepodległą republiką demokratyczną.

Artykuł 2

Państwo Litewskie jest tworzone przez Naród. Naród jest suwerenny.

Artykuł 3

Suwerenność Narodu nie może być umniejszana ani ograniczana. Nikomu nie wolno zawłaszczać władzy suwerennej Narodu.

Naród i każdy obywatel mają prawo do stawiania oporu każdemu, kto siłą targnie się na niepodległość Państwa Litewskiego, integralność jego terytorium lub ustrój konstytucyjny.

Artykuł 4

Naród sprawuje najwyższą władzę suwerenną bezpośrednio lub przez demokratycznie wybranych swych przedstawicieli.

Artykuł 5

Władzę państwową w Litwie sprawują: Seimas, Prezydent Republiki, Rząd i sądy.

Zakres władzy wyznacza Konstytucja. Instytucje państwowe służą ludziom.

Artykuł 6

Konstytucja jest aktem jednolitym i stosowanym bezpośrednio.

Każdy może bronić swych praw powołując się na Konstytucję.

Artykuł 7

Ustawy i inne akty sprzeczne z Konstytucją są nieprawomocne.

Obowiązują jedynie ustawy opublikowane.

Nieznajomość prawa nie zwalnia od odpowiedzialności.

Artykuł 8

Przejęcie siłą władzy państwowej lub którejkolwiek z jej instytucji jest działaniem antykonstytucyjnym, bezprawnym i nieprawomocnym.

Artykuł 9

Najważniejsze problemy państwa i Narodu są rozstrzygane w drodze referendum.

Decyzję o przeprowadzeniu referendum podejmuje Seimas, w przypadkach określonych ustawą.

Referendum zarządza się także na żądanie co najmniej 300 000 obywateli mających prawo wyborcze.

Sposób zarządzenia i przeprowadzenia referendum określa ustawa.

Artykuł 10

Terytorium Państwa Litewskiego jest jednolite i niepodzielne na jakiegokolwiek formy państwowe.

Zmiana granic państwa może nastąpić jedynie w wyniku umowy międzynarodowej zawartej przez Republikę Litewską i ratyfikowanej przez Seimas większością $\frac{2}{3}$ głosów wszystkich jego członków.

Artykuł 11

Strukturę i granice administracyjnych jednostek terytorialnych Państwa Litewskiego określa ustawa.

Artykuł 12

Obywatelstwo Republiki Litewskiej nabywa się przez urodzenie oraz w innych przypadkach określonych przez ustawę.

Z wyjątkiem przypadków przewidzianych ustawą, nikt nie może być równocześnie obywatelem Republiki Litewskiej i innego państwa.

Zasady nabywania i utraty obywatelstwa określa ustawa.

Artykuł 13

Państwo Litewskie otacza opieką swoich obywateli przebywających za granicą.

Zabrania się ekstradycji obywateli Republiki Litewskiej do innego państwa, chyba że umowa międzynarodowa zawarta przez Republikę Litewską stanowi inaczej.

Artykuł 14

Językiem państwowym jest język litewski.

Artykuł 15

Barwami flagi państwowej są kolory: żółty, zielony, czerwony. Herbem państwa jest biała Pogoń na czerwonym tle.

Herb i flagę państwową oraz sposób ich używania określają ustawy.

Artykuł 16

Hymnem państwa jest „Pieśń narodowa” Vincasa Kudirki.

Artykuł 17

Stolicą Republiki Litewskiej jest odwieczna historyczna stolica Litwy – miasto Wilno.

Rozdział II

Człowiek i państwo

Artykuł 18

Prawa i wolności człowieka są mu przyrodzone.

Artykuł 19

Prawo człowieka do życia jest chronione przez ustawę.

Artykuł 20

Wolność człowieka jest nienaruszalna.

Nikt nie może być samowolnie zatrzymany ani uwięziony. Nikt nie może być pozbawiony wolności inaczej niż na podstawie postanowień ustawy i w trybie przez nią określonym.

Osoba zatrzymana na miejscu przestępstwa musi być w ciągu 48 godzin doprowadzona do sądu, gdzie

w jej obecności rozstrzyga się o zasadności zatrzymania. Jeżeli sąd nie podejmie decyzji o aresztowaniu, zatrzymany zostaje bezzwłocznie zwolniony.

Artykuł 21

Istota ludzka jest nietykalna.

Godność człowieka jest chroniona przez ustawę.

Zabronione jest torturowanie, okaleczanie, poniżające lub nieludzkie traktowanie oraz ustanawianie tego rodzaju kar.

Człowiek, bez swej wiedzy i dobrowolnie wyrażonej zgody, nie może być poddawany eksperymentom naukowym lub medycznym.

Artykuł 22

Sfera prywatnego życia człowieka jest nienaruszalna.

Osobista korespondencja, rozmowy telefoniczne, wiadomości telegraficzne i wszelkie inne formy komunikowania się są nienaruszalne.

Informacje o życiu prywatnym osób mogą być zbierane tylko na podstawie uzasadnionej decyzji sądu i zgodnie z ustawą.

Ustawa i sąd chronią przed samowolnymi lub bezprawnymi ingerencjami w życie osobiste i rodzinne, a także przed nastawianiem na honor i godność człowieka.

Artykuł 23

Własność jest nienaruszalna.

Prawo własności jest chronione przez ustawy.

Pozbawienie własności jest dopuszczalne wyłącznie na potrzeby publiczne, za sprawiedliwym odszkodowaniem i w trybie określonym przez ustawę.

Artykuł 24

Mieszkanie człowieka jest nienaruszalne.

Wkroczenie do mieszkania bez zgody mieszkańców jest dopuszczalne wyłącznie na mocy decyzji sądu lub w trybie określonym przez ustawę w przypadkach konieczności zagwarantowania porządku publicznego, zatrzymania przestępcy, ratowania ludzkiego życia, zdrowia lub majątku.

Artykuł 25

Człowiek ma prawo do własnych przekonań i swobody ich wyrażania.

Nikomu nie można utrudniać poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania informacji oraz idei.

Wolność wyrażania przekonań, otrzymywania i rozpowszechniania informacji nie może być ograniczona ina-

czej niż w drodze ustawy i jedynie gdy jest to konieczne dla ochrony zdrowia, honoru oraz godności człowieka, życia prywatnego, moralności lub ustroju konstytucyjnego.

Wolność wyrażania przekonań i rozpowszechniania informacji jest niepołączalna z działalnością przestępczą, szerzeniem nienawiści narodowej, rasowej, religijnej i społecznej, przemocy i dyskryminacji, a także z oszczerstwem i dezinformacją.

Obywatel ma prawo do otrzymywania, w trybie określonym przez ustawę, informacji o sobie, będących w posiadaniu instytucji państwowych.

Artykuł 26

Wolność myśli, religii i sumienia nie podlega ograniczeniom.

Każdy człowiek ma prawo do swobodnego wyboru religii lub wiary i wyznawania ich samemu lub z innymi, prywatnie lub publicznie, poprzez modlitwę, odprawianie obrzędów, praktykowanie i nauczanie.

Nikt nie może zmuszać ani być zmuszany do wybierania lub wyznawania jakiejkolwiek religii lub wiary.

Wolność człowieka do wyznawania i szerzenia religii lub wiary nie może być ograniczona inaczej niż w drodze ustawy i tylko, gdy jest to konieczne dla zagwarantowania bezpieczeństwa i porządku publicznego, zdrowia i moralności, a także podstawowych praw i wolności innych osób.

Rodzice i opiekunowie bez przeszkód troszczą się o zgodne ze swymi przekonaniami religijne i etyczne wychowanie swoich dzieci i podopiecznych.

Artykuł 27

Przekonania, wyznawana religia ani wiara nie mogą być usprawiedliwieniem dla przestępstw lub nieprzestrzegania ustaw.

Artykuł 28

Człowiek, realizując swe prawa i korzystając z wolności, jest obowiązany do przestrzegania Konstytucji i ustaw Republiki Litewskiej i nie może ograniczać praw i wolności innych ludzi.

Artykuł 29

Wszyscy ludzie są równi wobec prawa oraz sądu, innych instytucji państwowych oraz funkcjonariuszy.

Niedozwolone jest ograniczanie praw człowieka lub ustanawianie przywilejów ze względu na płeć, rasę, narodowość, język, pochodzenie, położenie społeczne, wiarę, przekonania lub poglądy.

Artykuł 30

Osoba, której konstytucyjne prawa i wolności zostały naruszone, ma prawo zwrócić się do sądu.

Odszkodowanie za wyrządzone straty moralne i materialne określa ustawa.

Artykuł 31

Każdy uważany jest za niewinnego, dopóki wina nie zostanie udowodniona w sposób określony przez ustawę i stwierdzona w prawomocnym wyroku sądu.

Każdy oskarżony o popełnienie przestępstwa ma prawo do publicznego i sprawiedliwego rozpatrzenia swojej sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd.

Zakazane jest zmuszanie do świadczenia przeciwko sobie, przeciw członkom swojej rodziny i bliskim krewnym.

Orzekanie i wykonywanie kar może następować tylko na podstawie ustawy.

Nie można karać dwukrotnie za to samo przestępstwo.

Podjezranemu o popełnienie przestępstwa lub oskarżonemu gwarantuje się prawo do obrony i posiadania adwokata od chwili zatrzymania lub pierwszego przesłuchania.

Artykuł 32

Obywatel ma prawo do swobodnego poruszania się po terytorium Litwy i wyboru miejsca zamieszkania; może też swobodnie z Litwy wyjeżdżać.

Prawo to może być ograniczone wyłącznie w drodze ustawy w razie konieczności zapewnienia bezpieczeństwa państwa, ochrony zdrowia oraz potrzeb wymiaru sprawiedliwości.

Nie można zabronić obywatelowi powrotu do Litwy.

Każdy Litwin może osiedlić się w Litwie.

Artykuł 33

Obywatele mają prawo do uczestniczenia w zarządzaniu swym krajem bezpośrednio, jak również przez demokratycznie wybranych przedstawicieli, a także mają prawo dostępu, na równych warunkach, do służby państwowej Republiki Litewskiej.

Obywatelom gwarantuje się prawo do krytyki pracy instytucji państwowych i funkcjonariuszy oraz do zaskarżania ich decyzji. Prześladowanie za krytykę jest zakazane.

Obywatelom gwarantuje się prawo do wnoszenia petycji. Sposób realizacji tego prawa określa ustawa.

Artykuł 34

Prawo wyborcze mają obywatele, którzy w dniu wyborów ukończyli 18 lat.

Prawo do bycia wybranym określa Konstytucja Republiki Litewskiej i ordynacja wyborcza.

W wyborach nie mogą brać udziału obywatele, którzy zostali ubezwłasnowolnieni przez sąd.

Artykuł 35

Obywatelom gwarantuje się prawo do swobodnego zrzeszania się w stowarzyszenia, partie polityczne lub zrzeszenia, o ile ich cele i działalność nie są sprzeczne z Konstytucją i ustawami.

Nikt nie może być zmuszany do przynależności do jakiegokolwiek stowarzyszenia, partii politycznej lub zrzeszenia.

Tryb tworzenia i działalności partii politycznych oraz innych organizacji politycznych i społecznych reguluje ustawa.

Artykuł 36

Nie można zabraniać ani utrudniać obywatelom gromadzenia się, bez broni, na pokojowych zgromadzeniach.

Prawo to może być ograniczone tylko w drodze ustawy i gdy jest to konieczne dla ochrony bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa i porządku publicznego, zdrowia lub moralności ludzkiej lub praw i wolności innych osób.

Artykuł 37

Obywatele należący do wspólnot narodowościowych mają prawo do pielęgnowania swego języka, kultury i obyczajów.

Rozdział III

Spółeczeństwo i państwo

Artykuł 38

Podstawą społeczeństwa i państwa jest rodzina.

Państwo chroni i otacza opieką rodzinę, macierzyństwo, ojcostwo oraz dzieciństwo.

Małżeństwo jest wynikiem wolnej woli mężczyzny i kobiety.

Państwo rejestruje zawarcie małżeństwa, narodziny i zgony. Państwo uznaje również kościelną rejestrację małżeństw.

Prawa współmałżonków w rodzinie są równe.

Prawem i obowiązkiem rodziców jest wychowanie swoich dzieci na uczciwych ludzi i dobrych obywateli oraz utrzymywanie ich do osiągnięcia pełnoletności.

Obowiązkiem dzieci jest szacunek dla rodziców, opieka nad nimi, gdy się zestarzeją, i ochrona ich spuścizny.

Artykuł 39

Państwo otacza opieką rodziny, a także wychowujących się i dorastających w domach dziecka, oraz udziela im pomocy w trybie określonym przez ustawę.

Pracujące matki mają z mocy ustawy prawo do płatnego urlopu macierzyńskiego przed i po urodzeniu dziecka, pracę w sprzyjających warunkach, a także inne ułatwienia.

Niepełnoletni pozostają pod ochroną prawa.

Artykuł 40

Państwowe i samorządowe instytucje szkolne i wychowawcze są świeckie. Nauczanie religii wprowadza się w nich na życzenie rodziców.

Niepaństwowe instytucje szkolne i wychowawcze mogą być tworzone w trybie określonym przez ustawę.

Szkołom wyższym przysługuje autonomia.

Działalność instytucji szkolnych i wychowawczych podlega nadzorowi państwa.

Artykuł 41

Osoby do 16. roku życia podlegają obowiązkowi szkolnemu.

Nauka w państwowych oraz samorządowych szkołach ogólnokształcących, zawodowych i pomaturalnych jest bezpłatna.

O przyjęciu do szkół wyższych decydują wyłącznie zdolności. Obywatelom, którzy dobrze się uczą w państwowych szkołach wyższych, gwarantuje się bezpłatną naukę.

Artykuł 42

Kultura, nauka, badania naukowe i nauczanie są wolne.

Państwo wspiera kulturę i naukę, otacza opieką zażytki przeszłości Litwy, chroni dzieła sztuki i pomniki kultury.

Ustawa strzeże i chroni duchowe i materialne interesy autorów dzieł naukowych, technicznych, z dziedziny kultury oraz sztuki.

Artykuł 43

Państwo uznaje tradycyjne kościoły i organizacje religijne Litwy, a inne zaś uznaje, jeżeli mają oparcie w społeczeństwie, a ich nauka i obrzędy nie są sprzeczne z ustawą i moralnością.

Uznane przez państwo kościoły i organizacje religijne mają osobowość prawną.

Kościoły i organizacje religijne bez przeszkód głoszą swą naukę, odprawiają obrzędy, mają domy modlitwy, instytucje dobroczynne i szkoły przygotowujące duchownych.

Kościoły i organizacje religijne bez przeszkód rządzą się swymi kanonami i statutami.

Pozycję kościołów i organizacji religijnych w państwie określa porozumienie lub ustawa.

Nauka głoszona przez kościoły i organizacje religijne, wszelka inna działalność wyznaniowa, a także domy modlitwy nie mogą być wykorzystywane w celach sprzecznych z Konstytucją i ustawami.

W Litwie nie istnieje religia państwowa.

Artykuł 44

Zabronione jest cenzurowanie środków masowego przekazu. Państwo, partie polityczne, organizacje polityczne i społeczne, inne instytucje lub osoby nie mogą też ich monopolizować.

Artykuł 45

Wspólnoty narodowościowe obywateli zajmują się samodzielnie problemami swej kultury narodowej, oświaty, dobroczynności i wzajemnej pomocy.

Wspólnoty narodowościowe są wspomagane przez państwo.

Rozdział IV Gospodarka narodowa i praca

Artykuł 46

Gospodarka Litwy opiera się na prawie własności prywatnej, swobodzie działalności gospodarczej i inicjatywie jednostki.

Państwo popiera społecznie korzystne przedsięwzięcia gospodarcze i inicjatywy.

Państwo reguluje działalność gospodarczą, tak by służyła dobru całego narodu.

Ustawa zabrania monopolizacji produkcji i rynku oraz chroni swobodę uczciwej konkurencji.

Państwo broni interesów konsumentów.

Artykuł 47¹

Republika Litewska ma wyłączne prawo własności zasobów podziemnych, a także mających znaczenie państwowe wód wewnętrznych, lasów, parków, dróg, obiektów historycznych, archeologicznych i kulturalnych.

Republika Litewska ma wyłączne prawo do przestrzeni powietrznej nad jej terytorium, do jej szelfu kontynentalnego i strefy ekonomicznej na Morzu Bałtyckim.

Podmioty zagraniczne mogą nabywać w Republice Litewskiej ziemię, wody wewnętrzne i lasy zgodnie z ustawą konstytucyjną.

Prawo własności działek ziemi na warunkach i zgodnie z trybem postępowania określonymi w ustawie może należeć do państw obcych w celu tworzenia placówek dyplomatycznych i konsularnych.

Artykuł 48

Każdy człowiek ma prawo do swobodnego wyboru pracy lub działalności gospodarczej, a także do właściwych, bezpiecznych i nieszkodliwych dla zdrowia warunków pracy, do sprawiedliwego wynagrodzenia za pracę oraz do ochrony socjalnej w razie bezrobocia.

Zasady świadczenia pracy przez cudzoziemców w Republice Litewskiej określa ustawa.

Praca przymusowa jest zabroniona.

Pracy przymusowej nie stanowi służba w wojsku lub wojskowej służbie zastępczej, ani praca obywateli w czasie wojny, klęsk żywiołowych, epidemii i w innych nadzwyczajnych sytuacjach.

Pracy przymusowej nie stanowi określona przez ustawę praca skazanych przez sąd.

Artykuł 49

Każdy pracownik ma prawo do wypoczynku, czasu wolnego i corocznego płatnego urlopu.

Czas pracy jest określony przez ustawę.

Artykuł 50

Związki zawodowe powstają w sposób wolny i działają samodzielnie. Bronią zawodowych, ekonomicznych i społecznych praw oraz interesów ludzi pracy.

Wszystkie związki zawodowe mają równe prawa.

¹ Art. 47 zmieniono dwukrotnie: pierwotną treść art. 47 zmieniono ustawą z 20 czerwca 1996 r., dodając ust. 2 [Valstybės Žinios, 1996, Nr 64-1501] (05.07.1996)]. Obecne brzmienie art. 47 nadano ustawą z 23 stycznia 2003 r. [Valstybės Žinios, 2003, Nr 14-540 (07.02.2003)].

Artykuł 51

Pracujący, broniąc swych ekonomicznych i społecznych interesów, mają prawo do strajku.

Ograniczenie prawa do strajku oraz warunki i tryb jego wykonywania określa ustawa.

Artykuł 52

Państwo gwarantuje obywatelom prawo do renty starczej i inwalidzkiej, pomoc socjalną w razie bezrobocia, choroby, wdowieństwa, utraty żywiciela oraz w innych przypadkach przewidzianych przez ustawę.

Artykuł 53

Państwo troszczy się o zdrowie obywateli, gwarantuje pomoc medyczną oraz opiekę w razie choroby. Tryb udzielania obywatelom bezpłatnej pomocy medycznej w państwowych zakładach leczniczych określa ustawa.

Państwo pobudza rozwój kultury fizycznej społeczeństwa i wspiera sport.

Państwo i każdy człowiek z osobna są obowiązani do ochrony środowiska naturalnego przed szkodliwymi oddziaływaniami.

Artykuł 54

Państwo troszczy się o ochronę środowiska naturalnego, świata zwierzęcego i roślinnego, poszczególnych tworów przyrody oraz miejsc o szczególnej wartości. Państwo sprawuje nadzór nad zrównoważonym wykorzystywaniem zasobów naturalnych, a także nad ich odtwarzaniem i pomnażaniem.

Dewastowanie ziemi i jej wnętrza, zanieczyszczanie wód i powietrza, stwarzanie radioaktywnego zagrożenia środowiska, skażenie świata roślinnego i zwierzęcego jest zabronione ustawowo.

Rozdział V Seimas

Artykuł 55

Seimas tworzą przedstawiciele Narodu – 141 członków Seimasu wybranych na 4 lata w głosowaniu tajnym, przeprowadzonym na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego.

Seimas uważa się za wybrany, jeżeli dokonano wyboru co najmniej $\frac{2}{3}$ członków Seimasu.

Tryb wyboru członków Seimasu określa ustawa.

Artykuł 56

Na członka Seimasu może być wybrany obywatel Republiki Litewskiej, którego nie wiąże przysięga lub zobowiązanie wobec innego państwa, oraz który w dniu wyborów ukończył 25 lat i stale mieszka w Litwie.

Na członka Seimasu nie może być wybrana osoba, która nie ukończyła odbywania kary orzeczonej przez sąd, lub osoba sądownie ubezwłasnowolniona.

Artykuł 57²

Wybory zwyczajne do Seimasu odbywają się w drugą niedzielę października roku, w którym wygasa kadencja członków Seimasu.

Wybory zwyczajne do Seimasu odbywające się po wyborach przedterminowych są przeprowadzane w terminie wymienionym w zdaniu pierwszym niniejszego artykułu.

Artykuł 58

Wybory przedterminowe do Seimasu mogą być przeprowadzone na podstawie uchwały Seimasu podjętej większością co najmniej $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby jego członków.

Prezydent Republiki może zarządzić wybory przedterminowe do Seimasu:

- 1) jeżeli Seimas w ciągu 30 dni od przedstawienia mu programu przez nowy Rząd nie podjął w tej sprawie uchwały lub jeżeli w ciągu 60 dni od pierwszego przedstawienia przez Rząd programu dwa razy z rzędu nie zaaprobował tego programu.
- 2) na wniosek Rządu, któremu Seimas wyraził wotum nieufności.

Prezydent Republiki nie może zarządzić wyborów przedterminowych do Seimasu, jeżeli do upływu kadencji Prezydenta Republiki pozostało mniej niż 6 miesięcy, a także jeżeli nie upłynęło 6 miesięcy od wyborów przedterminowych do Seimasu.

W uchwale Seimasu lub w zarządzeniu Prezydenta Republiki o wyborach przedterminowych określa się datę wyborów do nowego Seimasu. Nowe wybory do Seimasu muszą się odbyć nie później niż w ciągu 3 miesięcy od podjęcia decyzji o ich przedterminowym przeprowadzeniu.

Artykuł 59

Kadencja członków Seimasu jest liczona od dnia pierwszego posiedzenia nowo wybranego Seima-

² Obecne brzmienie art. 57 nadano ustawą z 13 lipca 2004.

su. Z otwarciem tego posiedzenia wygasają pełnomocnictwa członków poprzedniego Seimasu.

Członek nowo wybranego Seimasu zyskuje prawa przedstawiciela Narodu po złożeniu w Seimasie przysięgi na wierność Republice Litewskiej.

Członek Seimasu, który nie złoży przysięgi, w sposób określony przez ustawę, lub złoży ją warunkowo, traci mandat członka Seimasu. Uchwałę w tej sprawie podejmuje Seimas.

Przy wykonywaniu swych obowiązków członkowie Seimasu kierują się Konstytucją Republiki Litewskiej, interesem państwa oraz własnym sumieniem i nie mogą być ograniczani żadnymi nakazami.

Artykuł 60

Obowiązki członka Seimasu, wyłączając pełnione w Seimasie, nie mogą być łączone z jakimikolwiek innymi stanowiskami w instytucjach i organizacjach państwowych, z prowadzeniem przedsiębiorstwa, z działalnością handlową oraz pracą w jakichkolwiek instytucjach lub zakładach prywatnych.

W czasie kadencji Seimasu jego członkowie są zwolnieni z obowiązku służby obrony kraju.

Członek Seimasu może być powołany jedynie na stanowisko Prezesa Rady Ministrów lub ministra.

Wydatki związane z pracą członka Seimasu oraz jego działalnością parlamentarną są opłacane z budżetu państwa. Członek Seimasu nie może otrzymywać żadnego innego wynagrodzenia z wyjątkiem wynagrodzenia za działalność twórczą.

Obowiązki członka Seimasu, jego prawa i gwarancje jego działalności określa ustawa.

Artykuł 61

Członek Seimasu ma prawo kierować zapytania do Prezesa Rady Ministrów, ministrów oraz kierowników instytucji państwowych powoływanych lub wybieranych przez Seimas. Zobowiązuje to do udzielenia odpowiedzi ustnej lub pisemnej podczas sesji Seimasu i w trybie ustalonym przez Seimas.

Grupa licząca co najmniej 1/5 członków Seimasu może podczas sesji wystąpić z interpelacją do Prezesa Rady Ministrów lub ministra.

Seimas, po rozważeniu odpowiedzi na interpelację, udzielonej przez Prezesa Rady Ministrów lub ministra, może uznać ją za niezadowalającą i większością połowy głosów ogólnej liczby członków Seimasu wyrazić Prezesowi Rady Ministrów lub ministrowi wotum nieufności.

Tryb głosowania określa ustawa.

Artykuł 62

Członek Seimasu jest nietykalny.

Członek Seimasu nie może być bez zgody Seimasu pociągnięty do odpowiedzialności karnej, aresztowany ani w żaden inny sposób nie może zostać ograniczona jego wolność.

Członek Seimasu nie może być prześladowany z powodu stanowiska zajętego w czasie głosowania lub za ogłoszone w Seimasie przemówienie. Może być jednak pociągnięty do odpowiedzialności na ogólnie przyjętych zasadach za obrazę innej osoby lub za zniesławienie.

Artykuł 63

Wygaśnięcie mandatu członka Seimasu następuje w skutkach:

- 1) upływu jego kadencji lub z chwilą zebrania się na pierwszym posiedzeniu Seimasu wybranego w wyborach przedterminowych;
- 2) śmierci;
- 3) zrzeczenia się mandatu;
- 4) ubezwłasnowolnienia przez sąd;
- 5) pozbawienia mandatu przez Seimas w procedurze *impeachmentu*³;
- 6) stwierdzenia nieważności wyborów lub poważnego naruszenia ustawy wyborczej;
- 7) podjęcia zatrudnienia lub niezrezygnowania z pracy niepołączalnej z obowiązkami członka Seimasu;
- 8) utraty obywatelstwa Republiki Litewskiej.

Artykuł 64

Seimas zbiera się w ciągu roku na dwie sesje zwyczajne – wiosenną i jesienną. Sesja wiosenna rozpoczyna się 10 marca i kończy 30 czerwca. Sesja jesienna rozpoczyna się 10 września i kończy 23 grudnia. Seimas może postanowić o przedłużeniu sesji.

Sesje nadzwyczajne zwołuje Przewodniczący Seimasu na wniosek co najmniej 1/5 ogólnej liczby członków Seimasu, a w przewidzianych w Konstytucji przypadkach – Prezydent Republiki.

Artykuł 65

Prezydent Republiki zwołuje nowo wybrany Seimas na pierwsze posiedzenie, które musi się odbyć nie póź-

³ W oryginale: *apkaltos proceso tvarka*. Analogicznie w art. 74, art. 86 ust. 2, art. 88 pkt 5, art. 89 ust. 1, art. 105 ust. 3 pkt 4, art. 108 pkt 5, art. 116.

niej niż w ciągu 15 dni po wyborach. Jeżeli Prezydent Republiki nie zwoła Seimasu na posiedzenie, członkowie Seimasu zbierają się następnego dnia po upływie piętnastodniowego terminu.

Artykuł 66

Obradom Seimasu przewodniczy Przewodniczący Seimasu lub jego zastępca.

Pierwsze po wyborach posiedzenie Seimasu otwiera najstarszy wiekiem członek Seimasu.

Artykuł 67

Seimas:

- 1) rozpatruje i przyjmuje poprawki do Konstytucji;
- 2) uchwała ustawy;
- 3) podejmuje uchwały w sprawie referendum;
- 4) zarządza wybory Prezydenta Republiki;
- 5) tworzy przewidziane w ustawie instytucje państwowe oraz powołuje i zwalnia ich kierowników;
- 6) aprobuje lub odrzuca przedstawioną przez Prezydenta Republiki kandydaturę na Prezesa Rady Ministrów;
- 7) rozpatruje przedstawiony przez Prezesa Rady Ministrów program Rządu i postanawia o jego przyjęciu;
- 8) na wniosek Rządu tworzy i likwiduje ministerstwa Republiki Litewskiej;
- 9) sprawuje kontrolę nad Rządem, może wyrazić Prezesowi Rady Ministrów lub ministrowi wotum nieufności;
- 10) mianuje sędziów Sądu Konstytucyjnego, sędziów Sądu Najwyższego i przewodniczących tych sądów;
- 11) mianuje i zwalnia Kontrolera Państwowego oraz prezesa Zarządu Banku Litwy;
- 12) zarządza wybory do rad samorządowych;
- 13) powołuje Główną Komisję Wyborczą i dokonuje zmian w jej składzie;
- 14) uchwała budżet państwa oraz sprawuje kontrolę nad jego wykonaniem;
- 15) ustanawia podatki państwowe i inne obowiązkowe opłaty;
- 16) ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe Republiki Litewskiej, rozpatruje inne problemy polityki zagranicznej;
- 17) ustala podział administracyjny Republiki;
- 18) ustanawia nagrody państwowe Republiki Litewskiej;
- 19) wydaje akty amnestii;

- 20) wprowadza zarządzanie bezpośrednie⁴, stan wojenny i wyjątkowy, ogłasza mobilizację i podejmuje decyzję o użyciu sił zbrojnych.

Artykuł 68

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje członkom Seimasu, Prezydentowi Republiki i Rządowi.

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje także obywatelom Republiki Litewskiej. 50 000 obywateli mających prawa wyborcze może wnieść do Seimasu projekt ustawy, a Seimas jest obowiązany do jego rozpatrzenia.

Artykuł 70

Ustawy uchwalone przez Seimas wchodzą w życie po ich podpisaniu i opublikowaniu przez Prezydenta Republiki, o ile w samej ustawie nie został określony późniejszy dzień wejścia w życie.

Inne akty uchwalone przez Seimas oraz regulamin Seimasu podpisuje Przewodniczący Seimasu. Akty te wchodzą w życie następnego dnia po ich opublikowaniu, o ile nie określają innego trybu wejścia w życie.

Artykuł 71

Ustawę uchwaloną przez Seimas Prezydent Republiki podpisuje w ciągu 10 dni od jej otrzymania i zarządza jej urzędową publikację lub wraz z umotywowanym wnioskiem zwraca Seimasowi do ponownego rozpatrzenia.

Jeżeli w przewidzianym terminie Prezydent Republiki nie zwróci lub nie podpisze ustawy uchwalonej przez Seimas, ustawa ta zaczyna obowiązywać po jej podpisaniu i urzędowym opublikowaniu przez Przewodniczącego Seimasu.

Ustawę lub inny akt przyjęty w referendum Prezydent Republiki jest obowiązany podpisać i opublikować w ciągu 5 dni.

Jeżeli w przewidzianym terminie Prezydent Republiki nie podpisze i nie opublikuje takiej ustawy, wchodzi ona w życie po jej podpisaniu i urzędowym opublikowaniu przez Przewodniczącego Seimasu.

Artykuł 72

Seimas może ponownie rozpatrzyć i uchwalić ustawę zwróconą przez Prezydenta Republiki.

Ponownie rozpatrywaną przez Seimas ustawę uważa się za uchwaloną, jeżeli zostały przyjęte popraw-

⁴ W oryginale: *tiesiogiai valdymas*. Pozwala ona na kierowanie sprawami lokalnymi ze szczebla centralnego z pominięciem uprawnień samorządu terytorialnego.

ki lub uzupełnienia proponowane przez Prezydenta Republiki lub jeżeli głosowało za nią więcej niż $\frac{1}{2}$, a w przypadku ustawy konstytucyjnej, nie mniej niż $\frac{3}{5}$ ogólnej liczby członków Seimasu.

Prezydent Republiki jest obowiązany do podpisania takiej ustawy nie później niż w ciągu 3 dni i jej niezwłocznego urzędowego opublikowania.

Artykuł 73

Skargi obywateli na nadużycia władzy oraz przejawy biurokratyzmu urzędników państwowych i samorządowych, z wyjątkiem sędziów, badają kontrolerzy Seimasu. Mają oni prawo przedstawiać sądowi wniośki o zwolnienie winnych z zajmowanych stanowisk.

Uprawnienia kontrolerów Seimasu określa ustawa.

W razie potrzeby Seimas tworzy inne instytucje kontroli. Ich system i uprawnienia określa ustawa.

Artykuł 74

W przypadku poważnego naruszenia Konstytucji, złamania przysięgi lub popełnienia przestępstwa przez Prezydenta Republiki, Przewodniczącego i sędziów Sądu Konstytucyjnego, Przewodniczącego i sędziów Sądu Najwyższego, Przewodniczącego i sędziów Sądu Apelacyjnego, a także przez członków Seimasu, Seimas może większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby swych członków pozbawić ich pełnionej funkcji lub mandatu członka Seimasu. Rozstrzygnięcie to jest podejmowane w procedurze *impeachmentu* określonej w regulaminie Seimasu.

Artykuł 75

Funkcjonariusze publiczni mianowani lub wybrani przez Seimas, z wyjątkiem wymienionych w art. 74 Konstytucji, zostają pozbawieni pełnionej funkcji, jeżeli Seimas większością głosów ogólnej liczby swych członków wyrazi im wotum nieufności.

Artykuł 76

Strukturę Seimasu i porządek jego prac określa regulamin Seimasu. Regulamin Seimasu ma moc ustawy.

Rozdział VI

Prezydent Republiki

Artykuł 77

Prezydent Republiki stoi na czele państwa⁵.

⁵ W oryginale: *valstybės vadovas* – dosłownie: przywódca państwa.

Prezydent Republiki reprezentuje Państwo Litewskie i wykonuje wszystkie obowiązki nałożone na niego przez Konstytucję oraz ustawy.

Artykuł 78

Na Prezydenta Republiki może być wybrany obywatel Litwy z pochodzenia, który przez co najmniej ostatnie 3 lata mieszkał w Litwie, w dniu wyborów ukończył 40 lat i mógł być wybrany na członka Seimasu.

Prezydenta Republiki wybierają obywatele Republiki Litewskiej na lat 5, na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego i w tajnym głosowaniu.

Ta sama osoba nie może być wybrana na Prezydenta Republiki na więcej niż dwie kolejne kadencje.

Artykuł 79

Jako kandydat na Prezydenta Republiki może być zarejestrowany obywatel Republiki Litewskiej, który spełnia warunki wymienione w art. 78 ust. 1 i zgromadził co najmniej 20 000 podpisów wyborców.

Nie ogranicza się liczby kandydatów na urząd Prezydenta Republiki.

Artykuł 80

Wybory zwyczajne Prezydenta Republiki przeprowadzane są w ostatnią niedzielę na dwa miesiące przed upływem kadencji poprzedniego Prezydenta Republiki.

Artykuł 81

Za wybranego na urząd Prezydenta Republiki uważa się tego z kandydatów, który w pierwszej turze głosowania, przy udziale co najmniej połowy ogólnej liczby wyborców, otrzymał więcej niż połowę głosów wyborców uczestniczących w wyborach. Jeżeli w wyborach uczestniczyła mniej niż połowa ogólnej liczby wyborców, za wybranego uważa się kandydata, który otrzymał najwięcej głosów, ale nie mniej niż $\frac{1}{5}$ głosów ogólnej liczby wyborców.

Jeżeli w pierwszej turze głosowania żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej liczby głosów, po dwóch tygodniach przeprowadza się powtórne głosowanie z udziałem dwóch kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę głosów. Wybrany zostaje kandydat, który otrzymał więcej głosów.

Jeżeli w pierwszej turze głosowania uczestniczyło nie więcej niż dwóch kandydatów i żaden nie otrzymał wymaganej liczby głosów, zarządza się ponowne wybory.

Artykuł 82

Wybrany Prezydent Republiki obejmuje urząd następnego dnia rano po wygaśnięciu kadencji ustępującego Prezydenta Republiki i po złożeniu w Wilnie, w obecności przedstawicieli Narodu – członków Seimasu – przysięgi Narodowi, że będzie wierny Konstytucji Republiki Litewskiej oraz że będzie sumiennie wykonywać obowiązki Prezydenta i postępować w jednakowo sprawiedliwy sposób wobec wszystkich.

Prezydent Republiki składa przysięgę także po ponownym wyborze.

Akt złożenia przysięgi przez Prezydenta Republiki podpisuje Prezydent Republiki oraz Przewodniczący Sądu Konstytucyjnego, a w razie jego nieobecności, jeden z sędziów Sądu Konstytucyjnego.

Artykuł 83

Prezydent Republiki nie może być członkiem Seimasu, nie może piastować innego stanowiska ani otrzymywać innego wynagrodzenia oprócz ustalonego dla Prezydenta Republiki oraz wynagrodzenia za działalność twórczą.

Osoba wybrana na Prezydenta Republiki musi zawiesić swoją działalność w partiach i organizacjach politycznych, aż do rozpoczęcia nowej kampanii przed wyborami Prezydenta Republiki.

Artykuł 84

Prezydent Republiki:

- 1) rozstrzyga podstawowe problemy polityki zagranicznej i wraz z Rządem ją prowadzi;
- 2) podpisuje umowy międzynarodowe Republiki Litewskiej i przedkłada je Seimasowi do ratyfikacji;
- 3) na wniosek Rządu mianuje i odwołuje przedstawicieli dyplomatycznych Republiki Litewskiej w innych państwach i przy organizacjach międzynarodowych; przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw, nadaje najwyższe stopnie dyplomatyczne i tytuły specjalne;
- 4) za zgodą Seimasu mianuje Prezesa Rady Ministrów, powierza mu misję sformułowania Rządu i zatwierdza jego skład;
- 5) za zgodą Seimasu odwołuje Prezesa Rady Ministrów;
- 6) po wyborze nowego Seimasu przyjmuje dymisję Rządu i powierza mu pełnienie obowiązków do czasu powołania nowego Rządu;

- 7) przyjmuje dymisję Rządu i w razie potrzeby powierza mu dalsze pełnienie obowiązków lub, do czasu powołania nowego Rządu, powierza jednemu z ministrów pełnienie obowiązków Prezesa Rady Ministrów: przyjmuje dymisję poszczególnych ministrów i może zlecić im pełnienie obowiązków do czasu powołania ich następców;
- 8) w razie dymisji Rządu, nie później niż w ciągu 15 dni, przedstawia Seimasowi kandydaturę Prezesa Rady Ministrów;
- 9) na wniosek Prezesa Rady Ministrów mianuje i odwołuje ministrów;
- 10) w ustalonym trybie powołuje i odwołuje wymienionych w ustawie urzędników państwowych;
- 11) przedstawia Seimasowi kandydatury sędziów Sądu Najwyższego, a po ich powołaniu przedstawia Seimasowi spośród nich kandydaturę przewodniczącego Sądu Najwyższego; powołuje sędziów Sądu Apelacyjnego i spośród nich powołuje za zgodą Seimasu przewodniczącego Sądu Apelacyjnego; powołuje sędziów i przewodniczących sądów rejonowych i okręgowych, przenosi ich do pracy w innych sądach; w przypadkach przewidzianych w ustawie przedstawia Seimasowi wnioski o zwolnienie sędziów; za zgodą Seimasu powołuje i odwołuje Prokuratora Generalnego Republiki Litewskiej⁶;
- 12) przedstawia Seimasowi kandydatury trzech sędziów Sądu Konstytucyjnego, a po powołaniu wszystkich sędziów Sądu Konstytucyjnego przedstawia Seimasowi spośród nich kandydaturę Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego;
- 13) przedstawia Seimasowi kandydatury na stanowisko Kontrolera Państwowego i prezesa Zarządu Banku Litwy; może przedłożyć Seimasowi wniosek o wyrażenie im wotum nieufności;
- 14) za zgodą Seimasu mianuje i zwalnia dowódcę wojska i szefa służby bezpieczeństwa;
- 15) nadaje najwyższe stopnie wojskowe;
- 16) w razie zbrojnej napaści zagrażającej suwerenności państwa lub integralności jego terytorium, podejmuje decyzje w sprawach obrony przed zbrojną agresją, wprowadzenia stanu wojennego oraz ogłoszenia mobilizacji, a podjęte decyzje przedstawia do zatwierdzenia Seimasowi na najbliższym posiedzeniu;

⁶ Brzmienie art. 84 pkt 11 zostało zmienione ustawą z 20 marca 2003 r.

- 17) w trybie i w przypadkach przewidzianych przez ustawę wprowadza stan wyjątkowy, a podjętą decyzję przedstawia do zatwierdzenia Seimasowi na najbliższym posiedzeniu;
- 18) przedstawia Seimasowi doroczne orędzie o stanie Litwy oraz o wewnętrznej i zagranicznej polityce Republiki Litewskiej;
- 19) w przypadkach przewidzianych w Konstytucji zwołuje nadzwyczajną sesję Seimasu;
- 20) zarządza wybory zwyczajne do Seimasu, a w przypadkach przewidzianych w art. 58 ust. 2 Konstytucji – wybory przedterminowe do Seimasu;
- 21) w trybie przewidzianym przez ustawę nadaje obywatelstwo Republiki Litewskiej;
- 22) przyznaje nagrody państwowe;
- 23) stosuje prawo łaski wobec skazanych;
- 24) podpisuje i zarządza publikację ustaw uchwalonych przez Seimas lub zwraca je Seimasowi w trybie określonym w art. 71 Konstytucji.

Artykuł 85

Prezydent Republiki, działając w ramach przyznanych mu kompetencji, wydaje dekrety⁷. Warunkiem wejścia w życie dekretów Prezydenta Republiki w sprawach wymienionych w art. 84 pkt 3, 15, 17 i 21 Konstytucji jest ich kontrasygnata przez Prezesa Rady Ministrów lub właściwego ministra. Ponoszą oni odpowiedzialność za kontrasygnowane akty.

Artykuł 86

Osoba Prezydenta Republiki jest nietykalna. W okresie wykonywania swych obowiązków nie może on być aresztowany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej lub administracyjnej.

Prezydent Republiki może zostać przedterminowo usunięty z urzędu tylko w przypadku poważnego naruszenia Konstytucji, złamania przysięgi lub wyjścia na jaw popełnienia przestępstwa. O usunięciu z urzędu Prezydenta Republiki rozstrzyga Seimas w procedurze *impeachmentu*.

Artykuł 87

W razie zarządzenia przez Prezydenta Republiki, w przypadkach przewidzianych w art. 58 ust. 2 Konstytucji, przedterminowych wyborów do Seimasu, nowo wybrany Seimas może w ciągu 30 dni od dnia

pierwszego posiedzenia, większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby członków Seimasu, zarządzić przedterminowe wybory Prezydenta Republiki.

Zgłoszenie swej kandydatury przez urzędującego Prezydenta Republiki podlega bezzwłocznej rejestracji.

Jeżeli do dnia przeprowadzenia przedterminowych wyborów upłynęły więcej niż 3 lata pierwszej kadencji, ponowny wybór Prezydenta Republiki w tym trybie uważa się za wybór na drugą kadencję. Jeżeli wybory zostały przeprowadzone przed upływem 3 lat, wybór uważa się za dokonany na pozostały okres pierwszej kadencji i nie traktuje się go jako wyboru na drugą kadencję.

Jeżeli przedterminowe wybory Prezydenta Republiki zostają przeprowadzone podczas jego drugiej kadencji, urzędujący Prezydent Republiki może być wybrany tylko na pozostały czas kadencji.

Artykuł 88

Kompetencje Prezydenta Republiki wygasają wskutek:

- 1) upływu kadencji, na którą został wybrany;
- 2) przeprowadzenia przedterminowych wyborów Prezydenta Republiki;
- 3) złożenia dymisji;
- 4) śmierci;
- 5) usunięcia z urzędu przez Seimas w procedurze *impeachmentu*;
- 6) podjęcia przez Seimas uchwały, większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby członków Seimasu na wniosek Sądu Konstytucyjnego, stwierdzającej, że stan zdrowia Prezydenta Republiki nie pozwala mu na wykonywanie obowiązków.

Artykuł 89

W razie śmierci Prezydenta Republiki, złożenia przez niego dymisji, pozbawienia urzędu w wyniku przeprowadzonej przez Seimas procedury *impeachmentu* lub uznania przez Seimas, że stan zdrowia Prezydenta Republiki nie pozwala mu na wykonywanie obowiązków, obowiązki Prezydenta Republiki przejmuje czasowo Przewodniczący Seimasu. W takim przypadku Przewodniczący Seimasu traci swe kompetencje w Seimasie i kierowanie pracami Seimasu przejmuje czasowo jego zastępca. W wymienionych przypadkach Seimas, nie później niż w ciągu 10 dni, jest obowiązany do zarządzenia wyborów Prezydenta Republiki, które muszą być przeprowadzone nie później niż w ciągu 2 miesięcy. Jeżeli Sei-

⁷ W oryginale: *aktus-dekretus*.

mas nie może się zebrać dla zarządzenia wyborów Prezydenta Republiki, decyzję o zarządzeniu wyborów podejmuje Rząd.

Prezydenta Republiki, który nie może wykonywać swoich obowiązków z powodu czasowego pobytu za granicą lub choroby, zastępuje Przewodniczący Seimasu.

Przewodniczący Seimasu czasowo zastępujący Prezydenta Republiki nie może zarządzić przedterminowych wyborów do Seimasu ani dymisjonować lub mianować ministrów bez zgody Seimasu. W tym okresie Seimas nie może rozpatrywać wniosku o wyrażenie Przewodniczącemu Seimasu wotum nieufności.

Powierzenie pełnienia obowiązków Prezydenta Republiki w innych przypadkach lub innym osobom, lub instytucjom nie jest możliwe.

Artykuł 90

Prezydentowi Republiki przysługuje rezydencja. Sposób finansowania Prezydenta Republiki i jego rezydencji określa ustawa.

Rozdział VII Rząd Republiki Litewskiej

Artykuł 91

Rząd Republiki Litewskiej tworzą Prezes Rady Ministrów i ministrowie.

Artykuł 92

Prezesa Rady Ministrów powołuje i odwołuje Prezydent Republiki za zgodą Seimasu.

Ministrów powołuje i odwołuje Prezydent Republiki na wniosek Prezesa Rady Ministrów.

Prezes Rady Ministrów, nie później niż w ciągu 15 dni od swego powołania, przedstawia Seimasowi utworzony przez siebie i zaaprobowany przez Prezydenta Republiki Rząd oraz przedstawia program Rządu.

Rząd składa na ręce Prezydenta Republiki dymisję po wyborach do Seimasu lub po wyborze Prezydenta Republiki.

Nowy Rząd otrzymuje prawo do działania, jeżeli uczestniczący w posiedzeniu Seimasu członkowie Seimasu większością głosów zaaprobuje jego program.

Artykuł 93

Obejmując urząd, Prezes Rady Ministrów i ministrowie składają w Seimasie przysięgę dochowania wierno-

ści Republice Litewskiej oraz przestrzegania Konstytucji i ustaw. Tekst przysięgi określa ustawa o Rządzie.

Artykuł 94

Rząd Republiki Litewskiej:

- 1) zarządza sprawami kraju, strzeże nienaruszalności terytorium Republiki Litewskiej, gwarantuje bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny;
- 2) wykonuje ustawy i uchwały Seimasu w sprawie wykonania ustaw, a także zarządzenia⁸ Prezydenta Republiki;
- 3) koordynuje działalność ministerstw i innych instytucji rządowych;
- 4) przygotowuje projekt budżetu państwa i wnosi go do Seimasu; kieruje wykonaniem budżetu, przedstawia Seimasowi sprawozdanie z wykonania budżetu;
- 5) przygotowuje projekty ustaw i wnosi je do Seimasu do rozpatrzenia;
- 6) nawiązuje stosunki dyplomatyczne i rozwija więzi z innymi państwami oraz organizacjami międzynarodowymi;
- 7) wykonuje inne obowiązki, określone przez Konstytucję i ustawy.

Artykuł 95

Sprawy związane z kierowaniem państwem Rząd Republiki Litewskiej rozstrzyga podczas swych posiedzeń, w drodze uchwał podejmowanych większością głosów wszystkich członków. W posiedzeniach Rządu może brać udział Kontroler Państwowy.

Uchwały Rządu podpisuje Prezes Rady Ministrów i właściwy minister.

Artykuł 96

Rząd Republiki Litewskiej ponosi solidarną odpowiedzialność przed Seimasem za swą ogólną działalność.

Ministrowie ponoszą odpowiedzialność za kierowanie powierzonymi im działami administracji państwowej przed Seimasem i Prezydentem Republiki, a bezpośrednio podlegają Prezesowi Rady Ministrów.

Artykuł 97

Prezes Rady Ministrów reprezentuje Rząd Republiki Litewskiej i kieruje jego pracami.

⁸ W oryginale: *dekretus*.

Jeżeli Prezes Rady Ministrów jest nieobecny lub nie może wykonywać swych obowiązków, Prezydent Republiki, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, powierza pełnienie jego obowiązków jednemu z ministrów na czas nie dłuższy niż 60 dni; w razie braku takiego wniosku Prezydent Republiki powierza jednemu z ministrów pełnienie obowiązków Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 98

Minister kieruje ministerstwem, rozstrzyga kwestie należące do zakresu działania ministerstwa oraz wykonuje inne czynności przewidziane przez ustawę.

Czasowe zastępstwo ministra może sprawować tylko inny członek Rządu wyznaczony przez Prezesa Rady Ministrów.

Artykuł 99

Prezes Rady Ministrów i ministrowie nie mogą pełnić żadnych innych funkcji z wyboru lub mianowania ani pracować w przedsiębiorstwach, instytucjach handlowych lub innych instytucjach, lub zakładach prywatnych, ani też otrzymywać jakiegokolwiek innego wynagrodzenia oprócz przewidzianego z racji wykonywanych obowiązków w Rządzie oraz wynagrodzenia za działalność twórczą.

Artykuł 100

Prezes Rady Ministrów i ministrowie nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności karnej ani aresztowani, nie może też być w żaden inny sposób ograniczana ich wolność bez uprzedniej zgody Seimasu, a w okresie między sesjami Seimasu – bez uprzedniej zgody Prezydenta Republiki.

Artykuł 101

Na żądanie Seimasu, Rząd lub poszczególni ministrowie przedstawiają sprawozdania ze swej działalności.

Jeżeli zmienia się więcej niż połowa ministrów, Rząd musi ponownie uzyskać aprobatę Seimasu. W przeciwnym razie jest obowiązany podać się do dymisji.

Rząd podaje się do dymisji także w następujących przypadkach:

- 1) jeżeli Seimas dwa razy z rzędu nie zaaprobuje programu nowo utworzonego Rządu;
- 2) jeżeli Seimas w tajnym głosowaniu większością głosów ogólnej liczby członków Seimasu wyrazi Rządowi lub Prezesowi Rady Ministrów wotum nieufności;

3) jeżeli Prezes Rady Ministrów złoży rezygnację lub umrze;

4) po wyborach do Seimasu, kiedy tworzony jest nowy Rząd.

Minister jest obowiązany podać się do dymisji, jeżeli w tajnym głosowaniu więcej niż połowa ogólnej liczby członków Seimasu wyrazi mu wotum nieufności.

Dymisję Rządu lub ministra przyjmuje Prezydent Republiki.

Rozdział VIII Sąd Konstytucyjny

Artykuł 102

Sąd Konstytucyjny orzeka, czy ustawy i wszelkie inne akty uchwalone przez Seimas nie są sprzeczne z Konstytucją, a także, czy akty wydane przez Prezydenta Republiki i Rząd nie są sprzeczne z Konstytucją lub ustawami.

Regulamin Sądu Konstytucyjnego oraz procedurę działania określa ustawa o Sądzie Konstytucyjnym Republiki Litewskiej.

Artykuł 103

W skład Sądu Konstytucyjnego wchodzi 9 sędziów powołanych na 9 lat i wyłącznie na jedną kadencję. Co 3 lata odnowieniu ulega ⅓ składu Sądu Konstytucyjnego. Seimas wybiera sędziów Sądu Konstytucyjnego spośród trzech kandydatów przedstawionych przez Prezydenta Republiki, trzech Przewodniczącego Seimasu i trzech Przewodniczącego Sądu Najwyższego i powołuje ich na sędziów.

Seimas, na wniosek Prezydenta Republiki, powołuje Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego spośród sędziów Sądu Konstytucyjnego.

Na sędziów Sądu Konstytucyjnego mogą zostać powołani obywatele Republiki Litewskiej o nieposzlakowanej reputacji, mający wyższe wykształcenie prawnicze i nie krótszy niż dziesięcioletni staż pracy sędziowskiej lub naukowo-dydaktycznej w dziedzinie prawa.

Artykuł 104

Sędziowie Sądu Konstytucyjnego są podczas wykonywania obowiązków niezawisli od jakichkolwiek instytucji państwowych, osób lub organizacji i podlegają wyłącznie Konstytucji Republiki Litewskiej.

Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków sędziowie Sądu Konstytucyjnego składają w Sei-

masie przysięgę na wierność Republice Litewskiej i Konstytucji.

Wobec sędziów Sądu Konstytucyjnego mają zastosowanie ograniczenia zatrudnienia i działalności politycznej przewidziane dla sędziów.

Sędziom Sądu Konstytucyjnego przysługuje nietykalność taka jak członkom Seimasu.

Artykuł 105

Sąd Konstytucyjny rozpatruje i orzeka, czy ustawy i inne akty przyjęte przez Seimas nie są sprzeczne z Konstytucją Republiki Litewskiej.

Sąd Konstytucyjny rozpatruje także, czy nie są sprzeczne z Konstytucją lub ustawami:

- 1) akty Prezydenta Republiki;
- 2) akty Rządu Republiki.

Sąd Konstytucyjny wydaje opinie:

- 1) czy w czasie wyborów Prezydenta Republiki lub członków Seimasu nie została naruszona ustawa wyborcza;
- 2) czy stan zdrowia Prezydenta Republiki pozwala mu nadal wykonywać obowiązki;
- 3) czy międzynarodowe umowy Republiki Litewskiej są zgodne z Konstytucją;
- 4) czy członkowie Seimasu i funkcjonariusze, wobec których została zastosowana procedura *impeachmentu*, swymi konkretnymi czynami naruszyli Konstytucję.

Artykuł 106

W sprawach wymienionych w art. 105 ust. 1 prawo zwracania się do Sądu Konstytucyjnego przysługuje Rządowi, grupie członków Seimasu liczącej co najmniej $\frac{1}{5}$ ogólnej liczby członków Seimasu oraz sądom.

W sprawach zgodności z Konstytucją lub ustawami aktów wydanych przez Prezydenta Republiki prawo zwracania się do Sądu Konstytucyjnego przysługuje grupie liczącej co najmniej $\frac{1}{5}$ ogólnej liczby członków Seimasu oraz sądom.

W sprawach zgodności z Konstytucją lub z ustawami aktów wydanych przez Rząd prawo zwracania się do Sądu Konstytucyjnego przysługuje grupie liczącej co najmniej $\frac{1}{5}$ ogólnej liczby członków Seimasu, sądom, a także Prezydentowi Republiki.

Zwrócenie się Prezydenta Republiki lub skierowanie uchwały Seimasu do Sądu Konstytucyjnego o zbadanie zgodności aktu z Konstytucją powoduje zawieszenie obowiązywania danego aktu.

O wydanie opinii przez Sąd Konstytucyjny może zwracać się Seimas, a w kwestii wyborów do Seimasu i umów międzynarodowych – również Prezydent Republiki.

Sąd Konstytucyjny może odmówić rozpatrzenia sprawy lub wydania opinii, jeżeli wniosek nie jest oparty na przesłankach prawnych.

Artykuł 107

Ustawy Republiki Litewskiej (lub ich części) lub inne akty Seimasu (lub ich części), akty Prezydenta Republiki, akty Rządu (lub ich części) przestają obowiązywać od dnia urzędowego ogłoszenia orzeczenia Sądu Konstytucyjnego o sprzeczności danego aktu (lub jego części) z Konstytucją Republiki Litewskiej.

Orzeczenia Sądu Konstytucyjnego w sprawach przekazanych Konstytucją do jego kompetencji są ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu.

W kwestii określonej w artykule 105 ustęp 3 na podstawie opinii Sądu Konstytucyjnego ostatecznie rozstrzyga Seimas.

Artykuł 108

Pełnomocnictwa sędziego Sądu Konstytucyjnego wygasają wskutek:

- 1) zakończenia kadencji;
- 2) śmierci;
- 3) rezygnacji;
- 4) niemożności wykonywania obowiązków z powodu stanu zdrowia;
- 5) pozbawienia funkcji przez Seimas w procedurze *impeachmentu*.

Rozdział IX Sąd

Artykuł 109

Wymiar sprawiedliwości w Republice Litewskiej sprawowany jest wyłącznie przez sądy.

Sędziowie i sądy wymierzając sprawiedliwość są niezawisli. Sędziowie przy rozpatrywaniu spraw podlegają tylko ustawie. Sąd wydaje wyrok w imieniu Republiki Litewskiej.

Artykuł 110

Sędziowie nie mogą stosować ustawy, która jest sprzeczna z Konstytucją.

Jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że ustawa lub inny akt prawny, który może być zastosowany w danej sprawie, są sprzeczne z Konstytucją, sąd zawieszca rozpatrywanie sprawy i zwraca się do Sądu Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności ustawy lub innego aktu prawnego z Konstytucją.

Artykuł 111

Sądami Republiki Litewskiej są: Litewski Sąd Najwyższy, Litewski Sąd Apelacyjny, sądy regionalne i okręgowe.

Do rozstrzygania spraw administracyjnych, z zakresu prawa pracy, spraw rodzinnych, a także innych spraw mogą zostać, w drodze ustawy, powołane sądy szczególne.

W czasie pokoju nie mogą być w Republice Litewskiej tworzone sądy nadzwyczajne.

Strukturę i kompetencje sądów określa ustawa o sądach Republiki Litewskiej.

Artykuł 112

Sędziami w Litwie mogą być wyłącznie obywatele Republiki Litewskiej.

Sędziów Sądu Najwyższego, a spośród nich przewodniczącego, powołuje i odwołuje Seimas na wniosek Prezydenta Republiki.

Sędziów Sądu Apelacyjnego, a spośród nich przewodniczącego, powołuje Prezydent Republiki za zgodą Seimasu.

Sędziów sądów regionalnych i okręgowych i sądów szczególnych oraz przewodniczących tych sądów powołuje i, gdy jest to konieczne, przenosi ich siedziby Prezydent Republiki.

W sprawach powoływania sędziów, awansów, przenoszenia lub zwolnienia z funkcji, Prezydent Republiki zasięga rady organu sędziowskiego, określonego przez ustawę.

Osoba powołana na sędziego składa, w trybie określonym przez ustawę, przysięgę wierności Republice Litewskiej i wymierzania sprawiedliwości zgodnie z prawem.

Artykuł 113

Sędzia nie może pełnić żadnych funkcji z wyboru lub mianowania, prowadzić przedsiębiorstwa, działalności handlowej, pracować w jakichkolwiek instytucjach lub zakładach prywatnych. Nie może też otrzymywać innego wynagrodzenia oprócz wynagro-

dzenia sędziowskiego oraz wynagrodzenia za działalność pedagogiczną lub twórczą.

Sędzia nie może uczestniczyć w działalności partii i organizacji politycznych.

Artykuł 114

Ingerowanie organów władzy lub administracji państwowej, członków Seimasu i innych funkcjonariuszy, partii, organizacji politycznych i społecznych lub poszczególnych obywateli w działalność sędziów lub sądów jest zabronione i powoduje pociągnięcie do odpowiedzialności przewidzianej przez ustawę.

Sędzia nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej, aresztowany ani w żaden inny sposób nie może być ograniczona jego wolność bez zgody Seimasu, a w okresie między sesjami Seimasu, bez zgody Prezydenta Republiki.

Artykuł 115

Sędzia sądu Republiki Litewskiej może zostać, w trybie przewidzianym przez ustawę, zwolniony z zajmowanego stanowiska w następujących przypadkach:

- 1) na własną prośbę;
- 2) po zakończeniu kadencji lub osiągnięciu przewidzianego przez ustawę wieku emerytalnego;
- 3) z powodu stanu zdrowia;
- 4) w przypadku wyboru na inny urząd lub dobrowolnego podjęcia innego zatrudnienia;
- 5) w przypadku dopuszczenia się czynu szkodzącego dobremu imieniu sędziego;
- 6) w przypadku uprawomocnienia się skazującego go wyroku sądowego.

Artykuł 116

Przewodniczący i sędziowie Sądu Najwyższego oraz przewodniczący i sędziowie Sądu Apelacyjnego mogą być pozbawieni swych funkcji przez Seimas, w procedurze *impeachmentu*, w przypadku poważnego naruszenia Konstytucji lub złamania przysięgi, a także w przypadku wyjścia na jaw popełnienia przestępstwa.

Artykuł 117

Rozpoznawanie spraw przed wszystkimi sądami odbywa się jawnie. Sąd może uchylić jawność, gdy przemawia za tym potrzeba ochrony tajemnicy życia osobistego lub rodzinnego, a także jeśli w toku rozprawy może zostać ujawniona tajemnica państwowa, zawodowa lub handlowa.

Postępowanie sądowe w Republice Litewskiej jest prowadzone w języku państwowym.

Osobom niewładającym językiem litewskim zapewnia się prawo do pomocy tłumacza w śledztwie i na rozprawie sądowej.

Artykuł 118

Prokurator w imieniu państwa wszczyna śledztwo, kieruje nim i wnosi oskarżenie w sprawach karnych.

W przypadkach przewidzianych w ustawie prokurator broni praw i legalnych interesów osób, społeczeństwa i państwa.

Prokurator, wykonując swe obowiązki, jest niezależny i podlega tylko ustawie.

Prokuraturę Republiki Litewskiej tworzą Prokuratura Generalna i prokuratury terytorialne.

Prokuratora Generalnego powołuje i odwołuje, za zgodą Seimasu, Prezydent Republiki.

Tryb powoływania i zwalniania prokuratorów oraz ich status określa ustawa.

Rozdział X Samorząd terytorialny i zarządzanie

Artykuł 119

Prawo do samorządu zapewnia się określonym przez ustawę jednostkom administracyjnym państwa. Jest ono wykonywane przez właściwe rady samorządowe.

Członkowie rad samorządowych wybierani są, zgodnie z ustawą, na 4 lata spośród obywateli Republiki Litewskiej i innych stałych mieszkańców danej jednostki administracyjnej przez obywateli Republiki Litewskiej i innych stałych mieszkańców danej jednostki administracyjnej, w głosowaniu tajnym, na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego.

Ustrój instytucji samorządowych i tryb ich działania określa ustawa.

Dla wykonywania ustaw Republiki Litewskiej, decyzji Rządu oraz rady, rada samorządowa tworzy, odpowiedzialne przed nią organy wykonawcze⁹.

⁹ Zmiana artykułu: Nr VIII-32, 12.12.1996, *Valstybės Žinios*, 1996, Nr 122-2863 (18.12.1996); Nr IX-959, 20.06.2002, *Valstybės Žinios*, Nr 65-2629 (28.06.2002).

Artykuł 120

Państwo wspiera samorządy.

Samorządy działają w sposób wolny i samodzielny, w ramach określonych przez Konstytucję i ustawy.

Artykuł 121

Samorządy ustalają i uchwalają swoje budżety.

Rady samorządowe mają prawo nakładać, w trybie przewidzianym przez ustawę, podatki lokalne, a także w ramach swojego budżetu mogą obniżać przewidziane opłaty i podatki.

Artykuł 122

Rada samorządowa może zwrócić się do sądu w przypadku naruszenia jej uprawnień.

Artykuł 123

Zarządzanie w jednostkach administracyjnych wyższego szczebla organizuje Rząd w trybie przewidzianym przez ustawę.

Wyznaczeni przez Rząd pełnomocnicy kontrolują przestrzeganie Konstytucji i ustaw oraz wykonanie uchwał Rządu przez samorządy.

Zakres oraz tryb wykonywania kompetencji przez pełnomocników Rządu określa ustawa.

W trybie i w przypadkach przewidzianych przez ustawę Seimas może na terytorium jednostek samorządowych na czas określony wprowadzić zarządzanie bezpośrednie.

Artykuł 124

Akty i działania rad samorządowych, ich organów wykonawczych i urzędników, naruszające prawa obywateli i organizacji, podlegają zaskarżeniu do sądu.

Rozdział XI Finanse i budżet państwa

Artykuł 125

Centralnym bankiem Republiki Litewskiej jest Bank Litwy, do którego prawo własności ma państwo litewskie.

Organizacja i zasady działania Banku Litwy, także kompetencje, prawny status przewodniczącego zarządu Banku Litwy i tryb jego zwolnienia określa ustawa¹⁰.

¹⁰ Zmiana artykułu: Nr X-572, 25.04.2006, *Valstybės Žinios*, Nr 48-1701 (29.04.2006).

Artykuł 126

Bankiem Litewskim kieruje zarząd złożony z prezesa, jego zastępców i członków.

Prezesa Banku Litewskiego, na wniosek Prezydenta Republiki, powołuje na 5 lat Seimas.

Artykuł 127

System budżetowy Litwy tworzą: samodzielny budżet państwowy Republiki Litewskiej i samodzielne budżety samorządów terytorialnych.

Dochód budżetu państwa tworzą podatki, obowiązkowe wpłaty i opłaty, wpływy z majątku państwowego i z innych źródeł.

Podatki i inne wpływy do budżetów oraz opłaty wyrównawcze określają ustawy Republiki Litewskiej.

Artykuł 128

Decyzję o pożyczce państwowej i innych istotnych zobowiązaniach majątkowych państwa podejmuje Seimas na wniosek Rządu.

Tryb zarządzania majątkiem narodowym, sposób korzystania i dysponowania nim określa ustawa.

Artykuł 129

Rok budżetowy rozpoczyna się 1 stycznia i kończy 31 grudnia.

Artykuł 130

Projekt ustawy budżetowej państwa opracowuje Rząd i wnosi go do Seimasu nie później niż na 75 dni przed końcem roku budżetowego.

Artykuł 131

Projekt ustawy budżetowej państwa rozpatruje Seimas i uchwała go w formie ustawy przed początkiem roku budżetowego.

Rozpatrując projekt ustawy budżetowej, Seimas może zwiększyć wydatki tylko wówczas, gdy wskaże źródło ich pokrycia. Wydatki wynikające z ustaw nie mogą zostać zmniejszone bez zmiany tych ustaw.

Artykuł 132

Jeżeli ustawa budżetowa państwa nie zostanie uchwalona w terminie, comiesięczne wydatki od początku roku budżetowego nie mogą być wyższe niż $\frac{1}{12}$ wydatków budżetu roku poprzedniego.

W ciągu roku budżetowego Seimas może zmienić ustawę budżetową. Zmiana następuje w takim samym trybie, jak przygotowanie, przyjęcie i uchwalenie

ustawy budżetowej. W razie potrzeby Seimas może uchwalić budżet uzupełniający.

Rozdział XII Kontrola państwowa

Artykuł 133

System kontroli państwowej i jej kompetencje określa ustawa.

Kontrolą państwową kieruje Kontroler Państwowy mianowany przez Seimas na wniosek Prezydenta Republiki.

Kontroler Państwowy przed podjęciem obowiązków składa przysięgę. Tekst przysięgi określa ustawa.

Artykuł 134

Kontrola państwowa sprawuje kontrolę nad prawidłowością zarządzania i zgodnością z prawem wykorzystywania majątku narodowego, a także nad wykonaniem budżetu państwa.

Kontroler Państwowy przedkłada Seimasowi wniosek w sprawie corocznego sprawozdania z wykonania budżetu.

Rozdział XIII Polityka zagraniczna i obrona państwa

Artykuł 135

Republika Litewska kieruje się w polityce zagranicznej powszechnie uznanymi zasadami i normami prawa międzynarodowego, dąży do zapewnienia bezpieczeństwa i niepodległości kraju, ochrony dobrobytu obywateli oraz ich podstawowych praw i wolności oraz przyczynia się do tworzenia porządku międzynarodowego opartego na prawie i sprawiedliwości.

Propaganda wojenna jest w Republice Litewskiej zabroniona.

Artykuł 136

Republika Litewska jest członkiem organizacji międzynarodowych, o ile nie stoi to w sprzeczności z interesem państwa i nie zagraża jego niepodległości.

Artykuł 138

Seimas ratyfikuje i wypowiada następujące umowy międzynarodowe Republiki Litewskiej:

- 1) o zmianie granicy państwowej Republiki Litewskiej;
- 2) o politycznej współpracy z innymi państwami, pomocy wzajemnej, a także umów o charakterze obronnym i związanych z obronnością państwa;
- 3) o wyrzeczeniu się użycia siły lub groźby użycia siły oraz układy pokojowe;
- 4) w sprawie obecności i statusu sił zbrojnych Republiki Litewskiej na terytorium innych państw;
- 5) o udziale Republiki Litewskiej w powszechnych i regionalnych organizacjach międzynarodowych;
- 6) wielostronne lub wieloletnie umowy gospodarcze.

W ustawach oraz umowach międzynarodowych mogą być przewidziane inne przypadki, w których Seimas ratyfikuje umowy międzynarodowe Republiki Litewskiej.

Umowy międzynarodowe ratyfikowane przez Seimas Republiki Litewskiej stanowią część systemu prawnego Republiki Litewskiej.

Artykuł 139

Obrona Państwa Litewskiego przed obcym atakiem zbrojnym stanowi prawo i obowiązek każdego obywatela Republiki Litewskiej.

Obywatele Republiki Litewskiej obowiązani są do odbywania służby wojskowej lub zastępczej służby wojskowej w trybie przewidzianym przez ustawę.

Organizację obrony kraju określają ustawy.

Artykuł 140

Najważniejsze kwestie obrony kraju omawia i koordynuje Rada Obrony Państwa, w której skład wchodzi: Prezydent Republiki, Prezes Rady Ministrów, Przewodniczący Seimasu, minister obrony kraju i dowódca wojska. Radą Obrony Państwa kieruje Prezydent Republiki. Tryb jej utworzenia i działalność oraz kompetencje określa ustawa.

Prezydent Republiki jest naczelnym zwierzchnikiem sił zbrojnych państwa.

Za zarządzanie i kierowanie siłami zbrojnymi państwa ponoszą odpowiedzialność przed Seimasem: Rząd, minister obrony kraju oraz dowódca wojska. Ministrem obrony kraju nie może być wojskowy w służbie czynnej.

Artykuł 141

Osoby odbywające zasadniczą lub zastępczą służbę wojskową, a także osoby odbywające służbę w syste-

mie obrony kraju, funkcjonariusze policji i służby wewnętrznej¹¹, podoficerowie i żołnierze nadterminowi, płatni pracownicy jednostek paramilitarnych i służby bezpieczeństwa nie mogą być członkami Seimasu i członkami rad samorządowych. Nie mogą oni pełnić funkcji z wyboru lub mianowania w państwowej służbie cywilnej ani uczestniczyć w działalności partii politycznych i organizacji politycznych.

Artykuł 142

Seimas wprowadza stan wojenny, ogłasza mobilizację i demobilizację, podejmuje decyzję o użyciu sił zbrojnych w razie konieczności obrony Ojczyzny lub wypełnienia międzynarodowych zobowiązań Państwa Litewskiego.

W razie zbrojnej napaści, zagrażającej suwerenności państwa lub integralności jego terytorium, Prezydent Republiki niezwłocznie podejmuje decyzję w sprawie obrony przed zbrojną agresją, wprowadza stan wojenny w całym państwie lub w jego części, ogłasza mobilizację i przedstawia podjęte decyzje do zatwierdzenia Seimasowi na najbliższym posiedzeniu, a między sesjami – niezwłocznie zwołuje nadzwyczajną sesję Seimasu. Seimas zatwierdza lub uchyla decyzję Prezydenta Republiki.

Artykuł 143

Jeżeli termin przeprowadzenia wyborów zwyczajnych przypada w czasie działań wojennych, Seimas lub Prezydent Republiki podejmują decyzję o przedłużeniu kadencji Seimasu, Prezydenta Republiki lub rad samorządowych. W takim przypadku wybory muszą zostać zarządzane nie później niż w ciągu 3 miesięcy od zakończenia wojny.

Artykuł 144

Jeżeli w państwie powstaje zagrożenie dla ustroju konstytucyjnego lub pokoju społecznego, Seimas może wprowadzić na terytorium całego państwa lub jego części stan wyjątkowy, na okres do 6 miesięcy.

W okresie między sesjami Seimasu, w przypadkach niecierpiących zwłoki, decyzję o wprowadzeniu stanu wyjątkowego może podjąć Prezydent Republiki, zwołując zarazem sesję nadzwyczajną Seimasu dla rozważenia problemu. Seimas zatwierdza lub uchyla decyzję Prezydenta Republiki.

Prawo stanu wyjątkowego reguluje ustawa.

¹¹ Jednostki wojskowe podległe Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Artykuł 145

Po wprowadzeniu stanu wojennego lub wyjątkowego czasowemu ograniczeniu mogą ulec prawa i wolności wymienione w art. 22, art. 24, art. 25, art. 32, art. 35 i art. 36 Konstytucji.

Artykuł 146

Państwo otacza opieką i troszczy się o żołnierzy, którzy utracili zdrowie, pełniąc służbę wojskową, a także o rodziny żołnierzy, którzy polegli lub zmarli, odbywając służbę wojskową.

Państwo otacza opieką obywateli, którzy utracili zdrowie, broniąc Ojczyzny, a także rodziny obywateli, którzy broniąc Ojczyzny, polegli lub zmarli.

Rozdział XIV Zmiana Konstytucji

Artykuł 147

Z wnioskiem w sprawie zmiany lub uzupełnienia Konstytucji Republiki Litewskiej może wystąpić do Seimasu grupa członków Seimasu, licząca co najmniej $\frac{1}{4}$ ogólnej liczby członków Seimasu lub co najmniej 300 000 wyborców.

W okresie trwania stanu wojennego lub stanu wyjątkowego Konstytucja nie może być zmieniana.

Artykuł 148

Artykuł 1 Konstytucji, który stanowi, że „Państwo Litewskie jest niepodległą republiką demokratyczną”, może być zmieniony tylko w drodze referendum, jeżeli za zmianą opowie się co najmniej $\frac{3}{4}$ obywateli Litwy mających prawo wyborcze.

W drodze referendum mogą być zmienione tylko postanowienia rozdziału I „Państwo Litewskie” i rozdziału XIV „Zmiana Konstytucji”.

Poprawki do innych rozdziałów Konstytucji muszą być rozpatrywane i dwukrotnie poddawane pod głosowanie w Seimasie. Przerwa między głosowaniami nie może być krótsza, niż 3 miesiące. Projekt ustawy o zmianie Konstytucji uważa się za przyjęty, jeżeli w każdym głosowaniu głosowało za nim co najmniej $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby członków Seimasu.

Nieprzyjęta przez Seimas poprawka do Konstytucji może być ponownie wniesiona nie wcześniej, niż po upływie roku.

Artykuł 149

Uchwaloną ustawę o zmianie Konstytucji podpisuje Prezydent Republiki i, nie później niż w ciągu 5 dni, zarządza jej oficjalną publikację.

Jeżeli we wskazanym terminie Prezydent Republiki nie podpisze i nie zarządzi opublikowania ustawy, zaczyna ona obowiązywać z chwilą podpisania i oficjalnego opublikowania jej przez Przewodniczącego Seimasu.

Ustawa o zmianie Konstytucji wchodzi w życie nie wcześniej, niż po upływie miesiąca od dnia jej uchwalenia.

Postanowienia końcowe

Artykuł 150

Częściami składowymi Konstytucji Republiki Litewskiej są:

Ustawa konstytucyjna „O Państwie Litewskim” z 11 lutego 1991 r.

Akt konstytucyjny „O nieprzystępowaniu Republiki Litewskiej do postradzieckich Związków Wschodnich” z 8 czerwca 1992 r.

Ustawa „O trybie wejścia w życie Konstytucji Republiki Litewskiej” z 25 października 1992 r.

Akt konstytucyjny „O członkostwie Republiki Litewskiej w Unii Europejskiej” z 13 lipca 2004 r.¹²

Artykuł 151

Konstytucja Republiki Litewskiej wchodzi w życie następnego dnia po urzędowym ogłoszeniu wyników referendum i pod warunkiem, że w referendum zaaprobuje ją więcej niż połowa wszystkich obywateli Republiki Litewskiej, mających prawa wyborcze.

Artykuł 152

Tryb wejścia w życie Konstytucji i jej poszczególnych postanowień określa ustawa Republiki Litewskiej „O trybie wejścia w życie Konstytucji Republiki Litewskiej”, przyjmowana w referendum wraz z Konstytucją Republiki Litewskiej.

Artykuł 153

Po przyjęciu w referendum Konstytucji Republiki Litewskiej, Seimas Republiki Litewskiej w terminie do

¹² Art. 150 uzupełniono ustawą z 13 lipca 2004 r.

25 października 1993 r. może zmienić większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby członków Seimasu postanowienia Konstytucji zawarte w art. 47, art. 55, art. 56, art. 58 ust. 2 pkt 2, art. 65, art. 68, art. 69, art. 84 pkt 11, 12, art. 87 ust. 1, art. 96, art. 103, art. 118 i art. 119 ust. 4.

Artykuł 154

Przyjęte w referendum Konstytucja Republiki Litewskiej i ustawa Republiki Litewskiej „O trybie wejścia w życie Konstytucji Republiki Litewskiej” podpisuje i, nie później niż w ciągu 15 dni, zarządza urzędową publikację Przewodniczący Rady Najwyższej Republiki Litewskiej.

*Przewodniczący Rady Najwyższej
Republiki Litewskiej
VYTAUTAS LANDSBERGIS
Wilno, 6 listopada 1992 r.*

Ustawa konstytucyjna Republiki Litewskiej. O Państwie Litewskim

Rada Najwyższa Republiki Litewskiej:

- uwzględniając, że więcej niż $\frac{3}{4}$ mieszkańców Litwy mających czynne prawo wyborcze wyraziło swą wolę poprzez powszechne wypowiedzenie się (plebiscyt) przeprowadzone w dniu 9 lutego 1991 r., aby „Państwo Litewskie było niepodległą republiką demokratyczną”,
- zaświadczać, że Naród Litwy wyrażoną suwerenną wolą raz jeszcze potwierdził swe niezłomne postanowienie w kwestii niepodległości Państwa Litewskiego,
- uznając rezultat plebiscytu jako wyraz zdecydowania społeczeństwa umacniania i obrony niepodległości Litwy oraz tworzenia republiki demokratycznej i
- wykonując wolę Narodu Litewskiego, przyjmuje i uroczystie ogłasza tę ustawę.

Artykuł 1

Stwierdzenie, że „Państwo Litewskie jest niepodległą republiką demokratyczną” stanowi normę konstytucyjną Republiki Litewskiej i fundamentalną zasadę państwa.

Artykuł 2

Sformułowana w art. 1 ustawy norma konstytucyjna i fundamentalna zasada państwa może być zmieniona

jedynie w drodze powszechnego wypowiedzenia się (plebiscytu) Narodu Litewskiego, jeżeli opowiedziałoby się za tym co najmniej $\frac{3}{4}$ obywateli Litwy mających czynne prawo wyborcze.

*Przewodniczący Rady Najwyższej
Republiki Litewskiej
VYTAUTAS LANDSBERGIS
Wilno, 11 lutego 1991 r.*

Akt konstytucyjny Republiki Litewskiej. O nieprzystępowaniu Republiki Litewskiej do postradzieckich związków wschodnich

Rada Najwyższa Republiki Litewskiej:

- opierając się na aktach z 16 lutego 1918 r. i 11 lutego 1990 r. o odrodzeniu niepodległości Państwa Litewskiego oraz na woli całego narodu wyrażonej 9 lutego 1991 r.,
- widząc wysiłki zmierzające do zachowania w jakiegokolwiek formie dawnego Związku SRR ze wszystkimi jego podbojami i zamiarami wciągnięcia Litwy do obronnych, ekonomicznych, finansowych i innych „obszarów” postradzieckiego bloku Wschodniego,

postanawia

1. podtrzymywać obustronnie korzystne więzi z każdym z państw wcześniej będących w składzie byłego ZSRR, jednak nigdy i w żaden sposób nie przystępować do jakichkolwiek nowych politycznych, wojskowych, ekonomicznych i innych związków lub wspólnot państwowych tworzonych na bazie dawnego ZSRR;
2. działalność, która zmierza do wciągnięcia Państwa Litewskiego do związku lub wspólnoty państwowej wskazanej w art. 1 niniejszego aktu konstytucyjnego, uznać za wrogą wobec niepodległości Litwy i podlegającą odpowiedzialności w trybie przewidzianym przez ustawy;
3. na terytorium Republiki Litewskiej nie mogą znajdować się żadne bazy ani jednostki wojskowe Rosji, Wspólnoty Niepodległych Państw lub państw wchodzących w jej skład.

*Przewodniczący Rady Najwyższej
Republiki Litewskiej
VYTAUTAS LANDSBERGIS
Wilno, 8 czerwca 1992 r.*

Ustawa Republiki Litewskiej. O trybie wejścia w życie Konstytucji Republiki Litewskiej

Artykuł 1

Z chwilą wejścia w życie Konstytucji Republiki Litewskiej traci moc Tymczasowa Ustawa Zasadnicza Republiki Litewskiej.

Artykuł 2

Ustawy i akty prawne lub ich części obowiązujące na terytorium Republiki Litewskiej do chwili przyjęcia Konstytucji Republiki Litewskiej obowiązują w zakresie, w jakim nie są sprzeczne z Konstytucją lub z niniejszą Ustawą i zachowują moc do czasu uznania ich za pozbawione mocy lub do czasu ich skoordynowania z postanowieniami Konstytucji.

Artykuł 3

Ustawy Republiki Litewskiej odnoszące się do najwyższych organów władzy i administracji Republiki Litewskiej, do deputowanych i rad samorządowych obowiązują, dopóki wybrany Seimas nie postanowi inaczej.

Artykuł 4

Kadencja Rady Najwyższej Republiki Litewskiej i jej deputowanych upływa z chwilą zebrania się na pierwsze posiedzenie Seimasu Republiki Litewskiej.

Członkowie Seimasu Republiki Litewskiej zbierają się na posiedzenie w trzecim dniu roboczym, po urzędowym ogłoszeniu przez Najwyższą Komisję Wyborczą Republiki Litewskiej, że w obu turach wyborów wybrano co najmniej $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby członków Seimasu.

Artykuł 5

Ustanawia się następujący tekst przysięgi członka Seimasu Republiki Litewskiej:

„Ja (imię i nazwisko) przysięgam być wierny Republice Litewskiej; przysięgam szanować i wypełniać postanowienia Konstytucji oraz ustaw i strzec integralności terytorium; przysięgam umacniać wszystkimi siłami niepodległość Litwy, służyć sumiennie Ojczyźnie, demokracji, dobru ludzi Litwy. Tak mi dopomóż Bóg!”

Dozwolone jest pominięcie ostatniego zdania.

Artykuł 6

W okresie, w którym nie ma jeszcze Prezydenta Republiki, sytuacja prawna odpowiada tej, która jest przewidziana przez art. 89 Konstytucji Republiki Litewskiej.

W razie potrzeby Seimas większością głosów ponad połowę ogólnej liczby członków Seimasu może przedłużyć termin przewidziany w art. 89, jednak nie dłużej niż o 4 miesiące.

Artykuł 7

Sędziowie Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej i spośród nich przewodniczący Sądu Konstytucyjnego muszą być powołani nie później, niż w ciągu miesiąca od wyboru Prezydenta Republiki.

Trzej powoływani po raz pierwszy sędziowie Sądu Konstytucyjnego są powoływani na okres 3 lat, trzej na okres 6 lat i trzej na okres 9 lat.

Prezydent Republiki, Przewodniczący Seimasu i przewodniczący Sądu Najwyższego przedstawiając kandydatury sędziów Sądu Konstytucyjnego, wskazują, którzy z nich mają być powołani na 3, 6 i 9 lat.

Sędziowie Sądu Konstytucyjnego, którzy zostaną powołani na 3 i 6 lat, mogą po przerwie nie krótszej, niż 3 lata pełnić swą funkcję jeszcze przez jedną kadencję.

Artykuł 8

Postanowienia zawarte w art. 20 ust. 3 Konstytucji Republiki Litewskiej obowiązują z chwilą uzgodnienia postanowień kodeksu karnego Republiki Litewskiej z Konstytucją.

*Przewodniczący Rady Najwyższej
Republiki Litewskiej
VYTAUTAS LANDSBERGIS
Wilno, 6 listopada 1992 r.*

Akt konstytucyjny Republiki Litewskiej z dnia 13 lipca 2004 r. O członkostwie Republiki Litewskiej w Unii Europejskiej

Seimas Republiki Litewskiej,
wykonując wolę obywateli Republiki Litewskiej wyrażoną w przeprowadzonym 10 i 11 maja 2003 r. referendum w sprawie członkostwa Republiki Litewskiej w Unii Europejskiej,

- wyrażając przekonanie, że Unia Europejska szanuje prawa i podstawowe wolności człowieka, a członkostwo Litwy w Unii Europejskiej przyczyni się do efektywnego zapewnienia praw i wolności człowieka,

- stwierdzając, że Unia Europejska szanuje narodową tożsamość i konstytucyjne tradycje praw członkowskich,
- dążąc do zapewnienia Republice Litewskiej pełnoprawnego udziału w integracji Europy, jak również bezpieczeństwa Republiki Litewskiej i dobra jej obywateli,
- ratyfikując 16 września 2003 r. układ podpisany 16 kwietnia 2003 r. w Atenach przez Królestwo Belgii, Królestwo Danii, Republikę Federalną Niemiec, Republikę Grecji, Królestwo Hiszpanii, Republikę Francuską, Irlandię, Republikę Włoską, Wielkie Księstwo Luksemburg, Królestwo Nederlandów, Republikę Austrii, Republikę Portugalską, Republikę Finlandii, Królestwo Szwecji, Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (państw członków Unii Europejskiej) oraz Republikę Czeską, Republikę Estońską, Republikę Cypryjską, Republikę Łotewską, Republikę Litewską, Republikę Węgierską, Maltę, Rzeczpospolitą Polską, Republikę Słowenii, Republikę Słowacką o przystąpieniu do Unii Europejskiej: Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej

przyjmuje i ogłasza niniejszy Akt Konstytucyjny:

1. Republika Litewska będąc państwem członkowskim Unii Europejskiej, dzieli kompetencje należące do swoich organów państwowych z instytucjami państw Unii Europejskiej lub powierza im te kom-

petencje w dziedzinach określonych w traktatach założycielskich Unii Europejskiej i w zakresie, w jakim – wspólnie z innymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej – może wypełniać swe zobowiązania w tych dziedzinach i korzystać z uprawnień wynikających z członkostwa.

2. Normy prawne Unii Europejskiej są częścią systemu prawnego Republiki Litewskiej. Jeżeli wynika to z traktatów założycielskich Unii Europejskiej, normy prawne są stosowane bezpośrednio. W razie kolizji normy prawne Unii Europejskiej mają pierwszeństwo przed ustawami Republiki Litewskiej i innymi normami prawnymi Republiki Litewskiej.

3. Rząd informuje Seimas o propozycjach przyjęcia aktów prawnych Unii Europejskiej. Rząd konsultuje z Seimasem propozycje przyjęcia aktów prawnych Unii Europejskiej regulujących dziedziny, które według Konstytucji Republiki Litewskiej, są związane z kompetencjami Seimasu. Seimas może rekomendować Rządowi Republiki Litewskiej stanowisko, jakie ma zająć wobec tych propozycji. Seimasowe Komisje Spraw Europejskich i Spraw Zagranicznych mogą w trybie określonym w regulaminie Seimasu przedstawić Rządowi opinie Seimasu w sprawie przyjęcia aktów prawnych Unii Europejskiej. Rząd rozważa rekomendacje lub opinie Seimasu lub jego komisji i w trybie przewidzianym w aktach prawnych informuje Seimas o ich wykonaniu.

4. Rząd rozpatruje w trybie przewidzianym w aktach prawnych propozycje przyjęcia aktów prawnych Unii Europejskiej. W odniesieniu do tych propozycji Rząd może podjąć decyzję lub rezolucję; art. 95 nie znajduje w tym zakresie zastosowania.